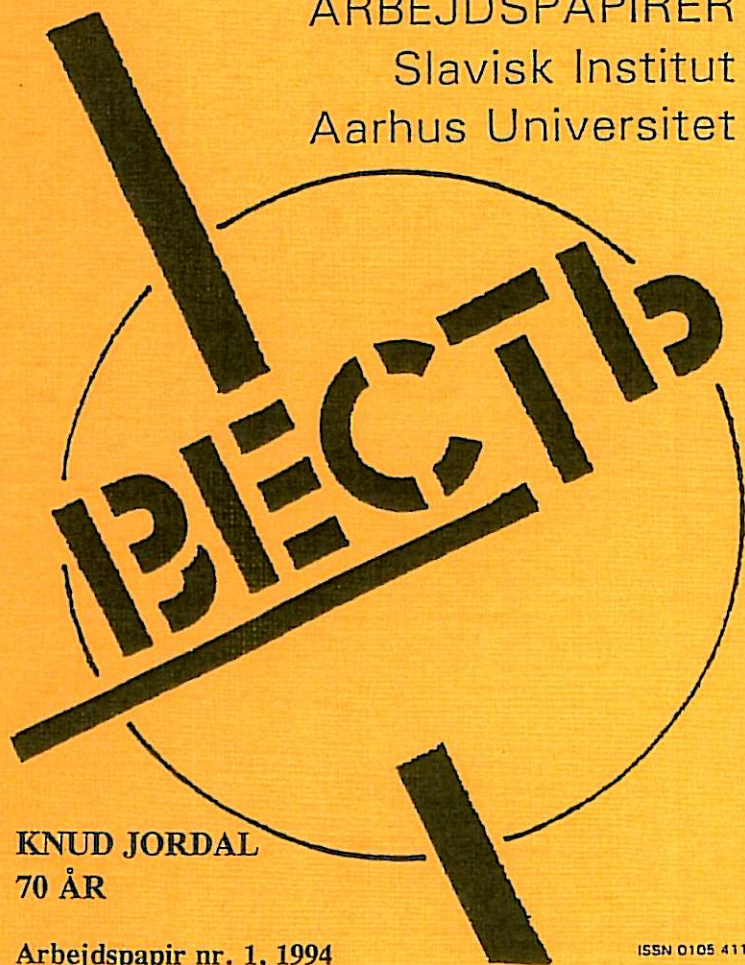

JORDAL

ARBEJDSPAPIRER
Slavisk Institut
Aarhus Universitet

KNUD JORDAL
70 ÅR

Arbejdspapir nr. 1, 1994

ISSN 0105 4112

ARBEJDSPAPIRER

**SLAVISK INSTITUT
AARHUS UNIVERSITET**

**KNUD JORDAL
70 ÅR**

Arbejdspapir nr. 1, 1994

Thomas Petersens tale ved receptionen 15.-12.-1993

Kære Jordall

Du hører til den gamle garde her på Institutet. Adskillige er de runde hjørner, som du har passeret under dit virke her. I år er det 50 år siden, du begyndte at studere ved Aarhus Universitet. Da du havde 25 års jubilæum for din ansættelse, ønskede du ikke at blive fejret i protest mod statens på det tidspunkt skandaløst latterlige pengebeløb, som man oven i købet tillod sig at kalde gratiale. Vi ville gerne nu ved din afgang have kunnet strikke et 40 års jubilæum sammen til dig, men ansættelsesårene slog trods alt ikke til, selv om det er tæt på.

Ved en lejlighed som denne kan man naturligvis ikke undlade at nævne Institutets grundlægger, Stender-Petersen. Ikke mindst naturligvis fordi du hos ham startede dine slavistiske studier på et tidspunkt, hvor humaniora og langt hen ad vejen vel også universitetet var en helhed. Hvor mange gange har jeg ikke i den periode, hvor atomiseringen og opsplitningen af universitetet og de humanistiske fag truede med at splitte helheden, hørt dig netop plædere for denne helhed, for det universale. For dig var og er universitetet en helhed.

Men jeg nævner også Stenders navn af en anden grund. Han skabte det institut og det miljø, som er det slavistiske her i Århus. Men du fik en markant plads i det, jeg vil kalde Institutets anden grundlæggelse, dvs. årene fra omkring midten af 1960'erne. Det er en grundlæggelse, der tog sit udgangspunkt i et aktstykke, som ikke helt beskedent kaldte sig selv "Prof. Stender-Petersens bidrag til finansloven", som ved siden af et par andre også bærer dit fingeraftryk. Det var dig, der sammen med Rahbek og lidt senere Svane lagde rammene for og skaffede indholdet til det institut, vi kender i dag.

Hvem har ikke ude i byen eller for så vidt over hele landet mødt nogen, der har haft Jordall til et eller andet på et eller andet tidspunkt i deres liv? Det skyldes naturligvis, at du vitterligt har undervist i mange sammenhænge, i mange skoleformer og på mange trin i systemet. Du har vist også i skolen undervist i så godt som alle - i hvert fald humanistiske fag. Det har givet dig en bredde i interesser og en dybde i meninger, som ikke er helt almindelig. Det har vist også medført, at du kan eller mener at kunne snakke med om alting. Jeg har i hvert fald ofte været dybt imponeret.

Inden for vort fag er du, hvad jeg vil kalde en totalslavist. Det vil kort sagt sige en person, der vil vide alt for ved hjælp af denne viden at kunne trænge ind i mediet, - i sproget. Det vil lidt mere specifikt sige en person, for hvem tekstnærheden er alfa og omega, og som i den gode, solide, klassiske filologiske tradition får

såvel gamle som nye tekster til at tale under inddragelse af historien i bredeste forstand, dvs. sproghistorie, litteraturhistorie, kunsthistorie og alle de andre historier.

Vi er mange, der af egen erfaring ved, hvor store krav du stiller til de studerende i din undervisning. Vi er også mange, der har lært meget af dig. Vi er også en del, som stadig skylder at aflevere noget. Jeg kan for mit eget vedkommende huske en vanvittig stil om en fjolet hval, som du absolut skulle stikke ud, og som jeg i hvert fald kun fik afleveret i halv størrelse. Men jeg har siden aldrig glemt, hvad en hval hedder på russisk. Jeg mener at have hørt, at der også er noget med Kjeld og en version. Og sådan kunne man formodentlig blive ved. Jeg ved, at mange studerende har hadet dig for senere at være kommet til nærmest at forgude dig. Men ofte skulle de op på overbygningen først. Nogle nåede måske ikke så langt, at de kom ud over hadet. Sommetider tror man, at du elsker konfrontationen eller i hvert fald diskussionen. Jeg er i hvert fald sikker på, at de studerende og for så vidt også andre, der har taget konfrontationen og diskussionen med dig, som regel her fået noget positivt ud af det.

Forklaringen ligger naturligvis i din måde at forholde dig til virkeligheden på, og derfor også i din undervisningsmetode. Jeg vil med fuld overbevisning kalde den videnskabelig i dette ords bedste betydning. Din metode bæres naturligvis af stor belæsthed og indsigt. Men den tager egentlig også sit udgangspunkt i en dyb respekt for den studerende som et ligeværdigt individ. Metodens hemmelighed er samtalen, kollokviet og naturligvis dialektikken - ikke i dialektikkens vulgære fremtoninger, men i den oprindelige sokratiske form. Igen fornemmer man tydeligt Stender-traditionen og dermed en universitetsundervisning, når den er bedst. Guderne skal vide, at de færreste af os opdagede metoden med det samme. Mange af dine studerende var længe om at opdage hemmeligheden, og nogle nåede det måske aldrig. Guderne skal også vide, at din dialektik-anvendelse til tider har været irriterende for institutbestyrere og andre, der skulle have verden til at dreje lidt hurtigere rundt, end samtalen umiddelbart lægger op til.

Instituttet har meget at takke dig for. Din hjælpsomhed er stor, og du helmer ikke, før du har fundet ud af et problem, som man i sin uvidenhed eller blot i dovenskab har forelagt dig. Men oftest havde du et svar med det samme. Dit udgangspunkt var russisk og tjekksk, og begge fag har du varetaget godt og med dyb indsigt. I de seneste år er der under din ledelse blevet skabt et frugtbart bohemistisk forsknings- og undervisningsmiljø. Vi skal forsøge - gerne med lidt hjælp udefra - at tage vare på dette miljø også i fremtiden. Da vi startede Jysk Åbent Universitet, kastede du dig også over denne nyskabelse med ildhu - også selv om det var litteraturen, du blev ansvarlig for. Nogle af dine studerende fra den gang har simpelthen ikke

kunnet slippe dig, men har fulgt dig lige meget, hvad du underviste i.

Jeg håber, jeg med det sagte har fået trukket nogle væsentlige sider frem af personen Jordal. Du er en, man bliver nødt til at forholde sig til. Derfor er du heller ikke altid uproblematisk at arbejde sammen med. Men lige meget, hvor kryptisk du sommetider har kunnet formulere dig, kunne man være sikker på, at der et eller andet sted var en kerne. Og fik man sig ad dialektikkens veje nærmet sig denne kerne, viste den sig som regel også at være væsentlig. Vi vil derfor i dag hylde dig som lærer og kollega. Vi vil også ønske dig mange gode pensionistår - foreløbig kan du få et par undervisningsassistent-timer som hjælp til pensionen. Vi håber også, at du ofte vil komme på Instituttet. Vi har forstået på din kone Jytte, at du derhjemme ryger pibe. Nogle af os har snakket om, at det også kunne være skønt at lugte piberøg på Instituttet. Vi har endog snakket om at gøre det til en betingelse for din færden her på stedet.

(Instituttets gaver - bogværket "Imperium Romanum" og en Georg Jensen pibe med tilhørende kong Frederik tobak - overrækkes).

Egentlig havde jeg tænkt mig at indlede med et citat fra Johannes-evangeliet, hvor der i indledningen står, at "*J begyndelsen var ordet, og ordet var hos Jordal og ordet var Jordal*", idet jeg grublede over, om der etymologisk set var holdepunkter nok til at antage, at det semitiske *Jahve* kunne svare til det indogermanske *Jordal*. Men da jeg indså, at det vist her iblandt os er Jordal selv, der er mest kaldet til at besvare det spørgsmål, indså jeg, at jeg nok måtte gå mere jord-nært til værks.

De fleste, der har haft den glæde at blive undervist af Jordal, vil nok kunne tilslutte sig, at der er noget nærmest ekstremt over spændvidden i hans timer. På den ene side føler man sig viklet ind i et labyrintisk fletværk af oplysninger og under et konstant bombardement af spørgsmål, som ville kunne få selv en erfaren quiz-mester til at blegne - spørgsmål som "*Hvem har oversat Goethes Faust til tjekkisk?*" eller "*Hvorfor står der et e der?*" - og på den anden side mærker man en usvækket opmærksomhed om et eneste punkt: om kernen eller roden - hvis ikke til alt ondt eller godt, så dog til det problem, man tumler med.

"*Hjertets renhed er at ville ét*" har Jordal ofte sagt med noget, der vist nok også er et citat, og den morale ville nok kunne få mangan en ung student til at føle sig som en forfærdelig synder, hvis ikke det var, fordi Jordal altid har opvist en enestående forståelse for alle de digressioner, hjertet kan komme ud for på sin videnskabelige pilgrimsfærd. Jordal ved som få - og deri ligger nøglen til det ved første øjekast kaotiske element i hans pædagogik - at den korteste vej til et mål sjældent er den sjoveste eller mest givende.

Hvis ikke begrebet var så fortærsket - eller moderne, hvilket stort set er det samme - ville man kunne kalde Jordal *holist*, på grund af hans sjældne evne til at tænke i - og til at *ville* tænke i - helheder. At tingene hænger sammen er ikke blot en kliché for Jordal, men et ufravigeligt styrende princip.

Dermed kommer vi til tjekdisk, et fag der passer lige så godt til Jordal, som Jordal passer til det: der er vel næppe noget andet folk, nogen anden kultur eller noget andet sprogområde, hvor *enheden* i sprog, i kultur og i historie er så umiddelbart nærværende og aktuel som hos tjekkerne. Når Jordal udgiver et skrift om udviklingen *Fra Dobrovsky til Pragerskolen*, favner han ikke blot udviklingen i tjekdisk sprogforskning, men i tjekdisk åndsliv i det hele taget.

Som også Vladimír Macura har vist, blev det moderne tjekkske folk bogstavelig talt *talt* til verden, det blev skabt af en håndfuld filologer og digtere, der skabte en tjekdisk højkultur, ja, selv et moderne tjekdisk skriftsprog, hvor der næsten intet var. At denne skaberakt blev opfattet som en gen-skaben, en renaissance eller en

"obrozeri", ændrer intet ved dens kreative karakter, men giver højst en nøgle til det særlige poetiske skær, der altid har hvilet over den tjekkiske litteratur. Og det er næppe noget tilfælde, at det første nye digterværk, der blev oversat til tjekkisk var Milton's *Paradise Lost*.

Slavisk, og fra mit og mange andre studerendes perspektiv tjekkisk, behøver dog næppe at blive noget "*Zrncegy rñj*" for dig, Jordal, for hverken de halvfjerds eller pensioneringen ser ud til at være noget uoverstigeligt skel. På en måde klæder det din evige nysgerrighed godt, at du er blevet undervisningsassistent og derved fortsætter med at sikre, at tjekkisk her ikke ryger helt af sporet.

Om den moderne tjekkiske nation kan man med endnu en plat parafrase sige, at "*af ord er den kommet, til ord skulle den blive, af ord skulle den atter genopstå*", og hvis blot der bliver sat handling bag ordene, kan det måske blive til et motto for tjekkiskfaget her i Århus.

For nu at runde af med lidt etymologi, der ikke er helt så useriøs som den, jeg hidtil har disket op med, vil jeg gætte på, at Jordal nok skal være i stand til at bevise, at der bag de slaviske ord for begyndelse og slutning - eller skulle jeg sige begynde og slutte, ihukommende verbernes primat (vist igen i ordene selv: sloveso - slovo) - začau og končim - gemmer sig en fælles rod. Begyndelsen og enden er én, og for at markere det vil jeg gerne på dine tjekkiskelevers vegne overrække dig en gave, der både kan minde om, at i begyndelsen var ordet og om Miltons og Jungmanns tabte paradis.

Knud Jordals tale ved receptionen 15.-12.-1993

Det er i år 50 år siden Hjelmslev udsendte sit hovedværk 'Omkring sprogteoriens grundlæggelse'. Heri skelner han mellem to slags sprogvidenskab, en empirisk argumenterende på den ene side, og en anekdotisk på den anden side. Jeg er blevet opflasket med den første og har i 43 år søgt at videregive dens metode. Men i dag foretrækker jeg at benytte den anekdotiske fremstilling.

Min første interesse for russisk blev vakt af min geografilærer i 1. mellem, der krævede at vi lærte landenes navne på det pågældende sprog. CCCP blev derfor til Sojuz sovetskich socialističeskich respublik, udtalt med rivende tungefærdighed. Bestemmende var også hans henvisning til bogen: Jordens rigdomme. Deres plads i menneskets økonomi, skrevet af russeren Juri Semjonov. Heri understreges den almindelige fysiske geografi med stadig benyttelse af landkort som udgangspunkt for erhvervsgeografien og menneskenes plads i den.

Men latinen fortrængte snart for en tid russisk. På Aalborg Katedralskole, hvor jeg gik i 7 år (mellem skole og gymnasium), var der 4 latinlærere, som også senere skulle gøre sig gældende inden for klassisk filologi. Dr. phil. Søren Holm, senere professor i systematisk teologi ved Københavns Universitet, skulle ligesom Leo Hjortso få afgørende betydning for mine græske studier. Han udsendte 1942 bogen 'Græsk religion', og vil man finde min første trykte publikation, skal man søge her, idet „Navne- og sagregister er ordnet af stud. art. Knud Jordal". På samme tid lod han mig læse korrektur på sine bøger: Om filosofi og religion 1942, Paul Tillich 1942, Religionsfilosofiske essays 1943.

Jens Holt, som blev min latinlærer, havde sammen med Thure Hastrup udgivet en ny begynderbog til aflæsning af Mikkelson og efter de principper, som prof. Carsten Høeg havde bibragt dem i sin undervisning. Udenadslære af tekststykker indgik også i undervisningen. Først langt senere gik det op for mig, at Holt havde benyttet de første timer til at indvi os unge i den sidste nye lingvistik, nemlig Brøndals sprogteori med deskriptor og relator og hvad dertil hørte. Desværre havde vi kun Holt til juleferien, idet han var udset til at følge Hjelmslev som docent i sammenlignende sprogvidenskab ved Aarhus Universitet. Og her kommer min første metafysiske forbindelse med Aarhus Universitet, idet klassen havde samlet sammen til en afskedsgave til Holt, som blev afleveret til ham af en delegation, hvori jeg indgik, på en kold decemberaften på Aalborg banegård ved hans afrejse. Afskedsgaven var et bronzeskebæger.

Min første direkte forbindelse med universitetet stammer fra januar 1943. Jeg havde besluttet at læse til cand.mag. i fagene dansk, tysk og latin. Til det sidste

krævedes, at jeg skulle bestå en græskprøve. Hjortsø havde læst Xenofon og Platon med mig, censor var prof. Blatt, eksaminator Per Krarup, den senere direktør for akademiet i Rom, og forfatter af disputatsen om Ciceros 'Rector rei publicae'. Ved hjemkomsten meddelte jeg glad Hjortsø resultatet ug+, hvortil han lakonisk svarede: "Hvorfor fik De ikke ug?"

Kort efter folkestrejken august 1943, præcisere 2. september, forlod jeg min hjemby for stedse. Jeg kørte i kupé med Henning Funch Jensen, den senere høje-steretspræsident, og vi drøftede det nye, vi begge stod over for.

Det var naturligt, at jeg opsøgte Holt, min gamle latinlærer på hans kontor, og det var mig en særlig tilfredsstillelse at konstatere, at bronzeaskebægeret stod på hans skrivebord - og der blev det stående til hans sidste dage på universitetet. Som sprogstuderende fulgte jeg hans forelæsningsrække på 2 semestre: Indledning til lingvistikken - en arv fra Hjelmslev som også jeg forsøgte at give videre. Samtidig med oldnordisk eller oldislandsk mente Holt jeg burde følge hans øvelser over gotisk, hvilket førte til, at jeg også kastede mig over finsk, inspireret af Vilh. Thomsens disputats 'Den gotiske sprogklasses indflydelse på den finske'. Jeg fulgte det gode princip, jeg havde lært hos Kaj Barr, der hver gang han stødte på et nyt sprog, standsede op og lærte det, før han gik videre.

Også sanskrit kastede jeg mig over. Dog var forholdene næppe så barske her, som man fortalte om prof. Dahlerup, ODS grundlægger, ved Københavns Universitet. Ytrede en studerende ønske om at studere dansk, var hans første spørgsmål: "Har De studeret sanskrit? Hvis ikke må De gå to semestre hos min kollega Dines Andersen, og så kan De påbegynde danskstudiet". Mine sanskritstudier medførte, at jeg som undervisningsassistent hos Holt underviste i sanskrit 1956 - 62. Endelig gik jeg til litauisk hos Holt, da jeg definitivt havde besluttet at læse slavisk filologi og dette var obligatorisk for den sproglige konferens. Men Holt, der ikke havde mange fagstuderende, opfordrede mig flere gange til at studere sammenlignende sprogvidenskab, men med klædelig beskedenhed anførte jeg at Holt var født 1904, Hjelmslev 1899, så der næppe var udsigt til en stilling til mig foreløbig!

Min sidste ærefulde pligt mod min barndoms latinlærer var at skrive hans nekrolog i Universitetets årsskrift. Den blev på opfordring også bragt på engelsk i tidsskriftet Acta Linguistica, som han også var knyttet til.

Den, der introducerede mig i det tyske sprog, var min rektor, dr. phil. Kjeld Galster, forfatter til en disputats om Ingemann og monografier om Hauch og H.C. Andersen. 1940 skrev han Aalborg Katedralskoles Historie 1540 - 1940, der senere fulgtes op af Aalborg Katedralskoles historie under besættelsen. - Churchillklubben eller Drengene fra Sct. Petri var en senere fase. Rektor Galster blev af tyskerne

tvunget væk fra skolen, idet han betragtede skolens område som sakrosankt. Han optrådte også uforfærdet ved tyskernes forhør. Engang da forhørslederen havde læst den nedskrevne rapport op, spurgte han Galster, om han havde noget at indvende mod rapporten, hvortil Galster roligt svarede: "Efter reglerne i den tyske grammatik styrer dette verbum genetiv og ikke akkusativ."

Hvorfor så studere tysk midt under en tysk besættelse? Et vægtigt motiv var, at vores klasse havde været forsøgskaniner ved den 22. udgave af Kapers tyske grammatik, som netop ændredes radikalt af Houken og Stenbjerre. Men alvorligere var det vel nok, at jeg ville prøve at forstå, hvad der var sket hos den sydlige nabo i 1933, og som havde resulteret i besættelsen af Danmark 1940. Smart var det jo også at kunne forstå og tale med tyskerne, så man ikke havnede i den situation som prof. Ernst Frandsen, da han sammen med professorene Blinkenberg, Blatt og Stender-Petersen blev arresteret og indsat på Langelandsgades kaserne. Da en tysk oppasser ville fjerne Frandsens morgenbakke, sagde denne til oppasseren: "Ich möchte meinen Kopf behalten!" (cand.mag. i dansk, tysk og latin).

I tysk gik jeg bl. a. til prof. Heinrich Bachs gennemgang af L. L. Hammerichs Indledning til tysk grammatik. Som sin lærer Hammerich polemiserede Bach ud fra unggrammatikkens positioner mod strukturalismen, i særdeleshed glossematikken, sådan som den doceredes af Holt og Stender-Petersen. Jeg befandt mig altså mellem unggrammatikken, som også dyrkedes i danskstudierne, og strukturalismen, som jeg snart skulle foretrække, dels i den glossematiske variant, dels i den funktionelle Pragerskolevariant. I tysk litteratur kom jeg til at sætte pris på Erik Lundings undervisning, der dels placerede tysk litteratur i en verdenslitterær sammenhæng og dels interesserede sig for litteraturteoretiske problemer. I modsætning hertil lærte jeg indfølelsesmetoden hos Ernst Frandsen (middelalderlitteratur, 1890'erne).

I mine sproglige danskstudier hos Peter Skautrup lærte jeg grundigt den filologiske metode. Den første håndbogsøvelse, som jeg besvarede skriftligt, mente jeg var fejlfri. Men jeg havde stavet Bløndal med ø, ikke med ö, dvs. o med streg igennem, ikke o med prik over som på islandsk.

Det sidste krigsår havde også vendt interessen mod en anden nabo: russerne. Deres krigsmæssige indsats havde ikke ladet mig uberørt, hvorfor jeg begyndte at gå til timer i russisk hos Stender-Petersen. Stief havde lige udgivet Russisk læsebog 1-2, som Stender brugte, til en begyndelse til udenadslæren af sådanne digte af Marsak som Bagaz og Mistr Tvistr. Nogen gudbenådet pædagog var Stender ikke. Som grammatik fik vi anbefalet Holger Pedersen, men den var uopdrivelig. Jeg dristede mig til at skrive til ham og 11. januar 1946 svarede han mig.

"Jeg er desværre ikke i stand til at hjælpe Dem. Jeg har selv været på jagt efter min grammatik, sidst efter et eksemplar til min søn, som trods sine 45 år har fået lyst til at lære russisk. Men jagten var forgæves. Jeg håber, at den øjeblikkelige nødsituation ikke må blive til skade for Deres russiske studier, som det har været mig en glæde at høre om.

Med de bedste hilsener

Holger Pedersen."

Først langt senere lykkedes det mig at få fat på den. I 1976 lod forlaget Arkona (Bjørnager) den genoptrykke med et forord af mig. Samme år optryktes Kures Russisk - dansk ordbog. Helle Dalgaard fortæller mig, at denne bedste russiske grammatik endnu kan fås i Studiebogladen.

Krigen havde spærret os inde, og vi vogtede på den første den bedste lejlighed til at komme ud i Europa. Til Sovjetunionen lod det sig ikke gøre, altså valgte vi det næstbedste. Sommeren 1946 rejste en gruppe studerende med DIS til Tjekkoslovakiet. Gruppen bestod fortrinsvis af arkitekter og arkitektstuderende, der ville opsøge barokken i Praha, jurister, historikere og sprogforskere. Blandt dem var Erik Adrian, Bjarne Nørretranders, Ivan Malinovski. Turen er kort beskrevet i Iboja Wandall-Holms selvbiografi fra 1991, Morbærtræet.

Et af mine mål var at opsøge Karlsuniversitetets rektor, æstetikeren Jan Mukařovský, som gav mig et særtryk af sine forelæsninger om Vladislav Vančura, en betydelig af tyskerne henrettet digter. Og særtrykket var skrevet på tjekkisk. Jeg måtte lære dette sprog. Det blev min skæbne. Årene 1947 - 49 var jeg så heldig at få et statsstipendium til CSR, og her studerede jeg hovedsagelig i Praha og fik min slavistiske uddannelse her - der indgik også et ophold i Bratislava, hvor jeg lærte Isaenko, g.m. fyrst Trubeckoj's datter, og Ďurovič at kende.

Forleden blev jeg ringet op af en studerende i København, der af Carl Stief og Peter Ulf Møller var blevet henvist til mig som elev af Stender. Det samme skriver Stief i Københavns Universitets historie. Jeg betragter ikke mig selv som elev af Stender, men af miljøet på Karlsuniversitetet og i Pragerkredsen, i særdeleshed af B. Havránek, som i sine seminarer lærte mig respekt for teksterne og krævede klarhed i argumentation og fremstilling. I dette seminar sad også Dokulil, Hausenblas, Gyda Dahm, Mareš, som jeg genså i Bratislava 1993 som foredragsholder i plenum.

Af andre lærere må jeg nævne V.V. Vinogradov, hvis arbejder har været og er en stadig inspiration og irritation for mig. Min artikel 1968 til slavistkongressen i Praha var genstand for hans positive kritik. Ligeledes har hans efterfølger F.P. Filins arbejder også været modeller for mig, og i hans sidste værk: Det russiske standardsprogs kilder og skæbne, M. 1981 gennemgår han detaljeret kritisk min artikel

1973 til slavistkongressen i Warszawa og afslutter omtalen med følgende ord: "Ret diskutabile er også andre syntaktiske græcismer, som K. Jordal foreslår (skønt hans undersøgelser i denne retning fortjener enhver støtte)". En ret usædvanlig parentes i en sproghistorie, men samtidig et spark til mig om at skrive den lovede artikel om orddannelse efter græske modeller. At artiklerne også er anført i Kiparskys og Isaenkos lærebøger, kan jeg kun være tilfreds med.

Men tilbage til Praha. I april 1948 fik jeg der besøg af Stender-Petersen. Han skulle repræsentere de danske universiteter ved Karlsuniversitetets 600års jubilæum. Men på grund af kuppet i februar fik han contra-ordre fra det danske undervisningsministerium og skulle kun opholde sig som privatperson i Praha. Det var nok nogle af Stenders værste stunder, idet han som vi lagde vægt på samarbejde med de slaviske lande uanset disses politiske systemer. Der blev dog tid til at tale nærmere om min afsluttende eksamen, magisterkonferensen. Det skete på kafé Slavia - jeg har endnu den stump af Politiken, hvor hans beregninger står. Selv havde han studeret germansk filologi fra 1912, 1915 yderligere klassiske sprog, 1917 slavisk filologi hos Holger Pedersen og Rosznecki og 1919 konferens - ialt 7 år. Mine studier var påbegyndt 1943, altså kunne jeg først forvente at afslutte dem 1950, hvad jeg så gjorde 19. december.

I januar 1949 havde jeg efter forhandlinger med prof. i germansk Hugo Siebenschein fået genoprettet det lektorat i dansk ved Karlsuniversitetet, som havde eksisteret i mellemkrigstiden. Senere overtaget af Herman Kølln, Karen Gammelgaard, Sttg Wörner.

Jeg må i denne forbindelse gå let hen over 8 års lærervirksomhed i realskolen, 3 år på gymnasiet (med fagene dansk og latin) til min ansættelse 1961 på Slavisk Institut. Sammen med Rahbek Schmidt, som var ansat året før, blev det min opgave at bygge instituttet op og at lave eksamensordninger for russisk bifag og hovedfag, idet russisk blev indført 1960 efter at sputnikkens opsendelse 1957 havde rystet det danske som det amerikanske uddannelsessystem. Den sidste eksamination, Stender foretog, var af Jørgen Christensen. Kort efter døde Stender, og vi stod i en overgangssituation, hvor Rahbek skulle afslutte sin disputats samtidig med, at han konstitueredes som professor. Til alt held lykkedes det os efter lange forhandlinger at få den første sovjetlektor til Danmark. Det var den dansktalende Aleksandr Novakovič. Denne institution har bestået lige siden 1963, og i dag er vi glade for at have Irma Petrovna Slesareva hos os - ligesom vi var, da hun var her for 25 år siden. En sjælden og enestående gentagelse.

1964 fik vi med Birgir Karlsson knyttet en medarbejder til instituttet, som havde fået hele sin russiske uddannelse i Sovjetunionen på MGU, og med den

anden 'fremmedarbejder' Annie Christensen fik vi et tilskud af svensk slavistik. Med professoratets dublering og Svanes ansættelse 1965 - Rahbek Schmidt var i 1964 blevet professor - tilførtes der strømninger fra den københavnske slavistik. Herefter kunne vi begynde at ansætte bifagskandidater, vi selv havde uddannet, nemlig Mette Kring, som desværre ikke er hos os mere, hvad der skyldes den alvorlige sygdom, der ramte hende. Demæst Thomas Petersen, som skulle aflaste Rahbek i historie og tage sig af sovjetkundskab. Af de nu færdiguddannede magistre ansattes Mørk med serbokroatisk som speciale og Bjørnager tilknyttedes løst, var på gæstevisit på SB, indtil han endelig 1992 fik sit lektorat i russisk litteratur.

En anden institution, som i høj grad skyldes Svanes indsats, er det polske lektorat med indfødt polsk lektor, og vi er glade for at have bevaret det den dag i dag med W. Stefańska.

Og sidst, men ikke mindst, har vi været heldige med at få en licentiatstuderende Peter Bugge i tjekkisk. Det har på mine gamle dage været en udfordring til mig - måske for at jeg ikke skulle henfalde til senilitet eller rutine - at skulle udvide mine studier til også at omfatte historie og politologi. Og der har været noget at leve op til, for arbejder er strømmet i en kontinuerlig strøm fra Peters hånd, siden han blev kandidat, så det undertiden har kunnet knibe med at følge med, når andet også skulle passes. Jeg håber ikke, jeg krænker brevhemmeligheden ved at citere et par dedikationer fra de donerede arbejder.

Morgenmad på Titanic

Med tak for uvurderlig hjælp og frugtbar uenighed -88

Havel: Fristelse

Til K.J.

uden hvem

det havde set værre ud -88

Hinsides Habsburg

med tak som altid

for kritik og inspiration -91

Disse - og mange andre dedikationer - tolker jeg som et udtryk for et gensidigt, frugtbart samarbejde, sådan som det altid har været min bestræbelse ved det, der hedder vejledning (ved specialer fx). Jeg har søgt samarbejdet - det fælles resultat.

Som sagt kræver det noget at holde Peters tempo. Jeg var kommet bagefter,

men da jeg vidste, at Peter ville holde tale her i dag, ville jeg ikke være uforberedt, men også få læst den ulæste artikel, som lå på mit skrivebord. Det er en artikel om Europaideen i årene 1914 - 1945, trykt i *The History of Idea of Europe, The Open University*. Jeg har sjældent læst en så overlegen fremstilling af dette emne, så kyndig, fremragende og fængslende var denne artikel, at jeg måtte nå vejs ende, skønt det blev ud på de meget små timer i nat. Tak for denne artikel, Peter, som jeg roligt kan anbefale andre at læse, og også tak for din kongeniale tale om ordet, som vi er fælles om. Jeg er glad for, at du husker at begyndelsen og enden er ens, også rent etymologisk.

Men tilbage til min ansættelse. Året efter var der brug for mig til at undervise i russisk på Aarhus Katedralskole og Marselisborg Gymnasium, indtil vi havde fået uddannet mine efterfølgere de to steder, på Katedralskolen Niels Helge Poulsen, på Marselisborg nuværende rektor for Ringkøbing Gymnasium Jack Würtz. Dette betød, at jeg også kom til at interessere mig for russiskundervisningen i gymnasiet og blev medlem af RLFs bestyrelse 1965 - 67. For dette arbejde samt forskellige foredrag om metodik og didaktik i foreningens regi udnævnte foreningen mig til æresmedlem. Det skete på generalforsamlingen på Kongskilde Friluftsgård den 11.-11.-1993. Hanne Leervad og Hanna Bitsch motiverede udnævnelsen ved at fremhæve mine fortjenester gennem årene, dels som en af pionererne i russiskundervisningen, dels ved min fortsatte forbindelse til gymnasiet ved min censorvirksomhed. Jeg fik overrakt et diplom med indskriften: Лучший по профессии - og blev dekoreret med et ordensbånd med ordet: Демократия, fundet i et buskads i Moskva 4.-8.-1991 og hjembragt af RLFs formand Henrik Møller. Begge dele har nu deres plads på en væg hjemme i min stue og minder mig til stadighed om mine kollegers anerkendelse.

Men tiden løber. Jeg må standse mine words, words, words eller vās, vās, vās som Shakespeare siger. Jeg vil slutte med at takke de mange talere, som så længe har hindret os i at gå over til det materielle. Først vil jeg takke Thomas for det telegram, han på instituttets vegne sendte til mig på selve min fødselsdag den 4. september, og som nåede mig i Bratislava på hotel Kijev. Det var en overraskelse, der varmede mig meget. Tak for det, Thomas. Dernæst vil jeg takke Thomas, fordi instituttet har villet fejre mig ved denne reception og for de velvalgte gaver. Imperium Romanum 1 - 3 vil forpligte mig til stadig at dyrke mine latinske interesser - og den fornemme pibe vil jeg vide at sætte pris på og i. Jeg modtager den også som udtryk for, at I har opgivet at afvæne mig fra tobakken. Endelig vil jeg takke specielt for de alt for smukke ord, som din tale indeholdt.

Det humanistiske fakultet vil jeg takke, fordi det lod sin dekan bære mig ved

sin nærværelse, sin gave og sin tale.

Til Adrian, hvis tilstedeværelse nok var den største overraskelse ved denne reception, vil jeg takke for talen og for det mangeårige frugtbare, kollegiale samarbejde.

Tidligere skoleinspektør Knud Schødt takker jeg for talen og de overrakte brambory samt reproduktionen af den uforglemmelige ikon Rublevs Trojice eller Treenighed.

Og Henning Mørks tale og overrækkelse af det indrammede kort over slavernes urhjem vil minde mig om, at træerne ikke vokser ind i himlen.

Og Helle Dalgård - som du nævnte, har vi jo kendt hinanden gennem en lang tid, og vi har debatteret litteratur, både den oversatte og anden aktuel. Jeg har savnet de ugentlige besøg nede i kælderen hos dig og glæder mig over, at du igen er kommet i instituttets nærhed, så mine besøg igen kan blive hyppige, - og jeg takker dig for gaverne, cigaren, den smukke rose og bøgerne af Pasternak, en gammel kærlighed, og af Losev, som jeg har lært utrolig meget af. Tak Helle.

Og endelig sidst, men ikke mindst. En tak til Svane for hans varmende ord. Som allerede omtalt faldt den grå spurv hurtigt til blandt de lokale fugle, så vi ret snart blev et vel fungerende triumvirat, som forstod at samarbejde.

Og endelig - mine ord synes for fattige til at udtrykke, hvad jeg føler - en hjertelig tak til kolleger, til tidligere og nuværende studerende, ikke mindst de tjekkisk-studerende, der med deres gave har tilkendegivet, at de har forstået noget af min grammatikundervisning, til Tap-perne Mariann og Jakob ved dette institut, der har været min arbejdsplads så længe - tak for jeres overbærenhed med mig, for jeg ved, at jeg jo nok har været en af de besværlige.

Mit ønske for instituttet fremover er, at det stadig vil leve op til Universitetets motto

Solidum petit in profundis.